

9 tips om meteen aan de slag te gaan

Communiceer met naasten

1. Vraag: 'Hoe gaat het met u?' En: 'Kan ik iets voor u betekenen?'

2. Geef goede informatie over de ziekte, het (verwachte) ziektebeloop en de behandeling. Indien de patiënt in een instelling verblijft en naasten niet aanwezig zijn, heb als arts of verpleegkundige minstens 1 keer per dag contact met naasten. Spreek af wie belt.

3. Betrek naasten bij het nemen van belangrijke beslissingen. Overweeg beeldbellen als naasten niet aanwezig kunnen zijn. Laat naasten gesprekken opnemen, zodat ze dit makkelijk kunnen delen met anderen.

4. Toon begrip voor de emoties die zij ervaren rond de ziekte en het (aanstaande) overlijden van de patiënt.

5. Stimuleer hen om aandacht te vragen voor wat zij zelf nodig hebben.

6. Vraag wie belangrijke naasten zijn voor de patiënt. Check: staat dit in het dossier?

Werk samen

7. Stem onderling af wie welke voorzorg- en nazorgtaken op zich neemt. Denk niet: mijn collega of een andere zorgverlener doet dat wel.

8. Verwijs naasten door voor aanvullende (professionele) ondersteuning, als zij daar behoefte aan hebben.

Zorg goed voor jezelf

9. Vraag hulp aan collega's als je je niet bekwaam voelt of zelf niet de ruimte hebt om met emoties van naasten om te gaan.

Hebben de naasten al de folder 'Zorgen voor een ander begint bij zorgen voor mijzelf - Corona' ontvangen?
Je kan deze vinden op palliaweb.nl/corona/patienteninformatie

Meer tips? Lees dan de achtergrondbrochure bij deze handreiking. Je kan deze vinden op www.palliaweb.nl/corona

Oog voor Naasten! Van patiënten met ernstige COVID-19

Een praktische handleiding voor zorgprofessionals om aandacht te hebben voor naasten voor en na het overlijden van patiënten met COVID-19

Natuurlijk!

Vanzelfsprekend.

Waarom oog voor Naasten?

- Het helpt **patiënten** als er ook **goed voor hun naasten wordt gezorgd**.
- **Patiënt en naasten horen bij elkaar**.
- Aandacht voor naasten **helpt hen** om met het ziek zijn en het mogelijke **verlies** van een dierbare om te gaan.

En waarom zou jij het doen?

Tijdens de ziekte COVID-19:

- Je kunt **ook de naasten helpen**.
- Je kunt **belangrijke informatie krijgen** over jouw patiënt, waarmee je je zorg meer passend kan maken.
- Je krijgt een **belangrijke steun** erbij in de zorg voor je patiënt.

Na het evt. overlijden:

- Je kunt het **zorgtraject beter afsluiten**.
- Je krijgt **feedback op de zorg** die je hebt geleverd.
- Hiermee kun je de **kwaliteit van zorg verbeteren**.

Wat maakt Oog voor Naasten anders bij patiënten met COVID-19?

- Contact wordt belemmerd door persoonsbeschermende maatregelen.
- Ziekte kan snel, grillig en onvoorspelbaar verlopen.
- Naasten kunnen hun dierbare beperkt bezoeken en zijn soms niet aanwezig bij het overlijden.
- Naasten hebben door Corona mogelijk andere problemen, bv zorgen om financiën, verlies van werk.
- Naasten kunnen angst ervaren om besmet te raken of anderen te besmetten

Wat moet je zeker doen om naasten goede verzorging te geven?

1. Vraag regelmatig 'Hoe gaat het met u?' en 'Wat kan ik voor u doen?'

2. Geef informatie.

- Hoe is zorg (in jouw instelling of thuis) georganiseerd? Welke faciliteiten zijn er beschikbaar voor naasten? Wat is er mogelijk t.a.v. bezoek? Wat zijn de regels rondom persoonlijke beschermingsmiddelen?
- Wat wordt er van naasten verwacht? Hoe kunnen zij bijdragen in de zorg voor de patiënt? Vraag ook wat de naasten van jou verwachten.
- Wat is de verwachting rondom het beloop van de ziekte en de medische behandelingen? Laat het taalgebruik en de hoeveelheid informatie per contactmoment aansluiten bij de informatiebehoeften van de naasten.
- Naasten vinden het soms moeilijk om voldoende informatie aan jou te vragen. Je vindt voorbeeldvragen van naasten met antwoorden in de folder voor naasten 'Zorgen voor een ander begint bij zorgen voor mijzelf-Corona'. Dit kan het startpunt zijn voor een gesprek met de naasten.

Meer tips en concrete voorbeeld vragen?
Lees dan de achtergrondbrochure bij deze handreiking. Je kan deze vinden op www.palliaweb/corona

3. Vertel wat er voor de patiënt gedaan wordt en dat jij en je collega's er alles aan doen om de patiënt zo goed mogelijk te verzorgen.

4. Vraag aan de naasten of zij vragen hebben over de ziekte en de behandeling van de patiënt. Is er behoefte aan aanvullende ondersteuning?

- Benoem wie de naasten mogen bellen als zij vragen hebben over de situatie van hun dierbare en hoe ze die kunnen bereiken.
- Overleg met de naasten wie de eerste contactpersoon voor jou is.
- Verwijs naasten met behoeften aan aanvullende ondersteuning door naar bijvoorbeeld maatschappelijk werk of geestelijke verzorging binnen de zorginstelling óf thuis naar huisarts, Praktijk Ondersteuner Huisarts GGZ of geestelijk verzorger. Bij twijfel: consulteer het Consultatieteam Palliatieve Zorg.
- Als de patiënt is opgenomen: Zorg dat de huisarts op de hoogte is van het ziektebeloop en eventuele aanstaand overlijden. Als de naaste een andere huisarts heeft dan de patiënt, adviseer de naaste dan de eigen huisarts te informeren over de situatie/ het overlijden van de dierbare.

Wat moet je zeker doen om naasten goede nazorg te geven?

Indien de patiënt in een instelling is overleden

- Indien de naasten niet bij het overlijden aanwezig zijn geweest informeer gelijk na overlijden de contactpersoon gedetailleerd over verloop van de laatste uren: was patiënt comfortabel, was hij wel of niet benauwd en waar je dat aan kon zien; reageerde hij nog, heeft hij nog iets gezegd; wat heb jij en andere zorgverleners gedaan. Biedt aan foto's te maken. Rapporteer goed in het patiëntdossier wat je met de naaste besproken hebt en hoe hij/zij reageerde.
- **Zorg dat de huisarts van de naaste op de hoogte is van het overlijden van de patiënt** Indien dit niet de huisarts is van de patiënt, adviseer naaste om zelf contact op te nemen met eigen huisarts. Je kan ook zelf de huisarts van de naaste informeren, na toestemming van de naaste.
- **Bel de naaste 2-3 weken na overlijden. Stem af of arts, verpleegkundigen of beiden bellen:** Vertel waarvoor je belt; vraag "Hoe gaat het met u? Hoe is het afscheid geweest? Is het anders gelopen dan gewenst door de Coronamaatregelen? Heeft u nog vragen over het ziekzijn en de laatste periode?"

Indien de patiënt thuis is overleden, adviezen voor de huisarts

- **Bel zodra je hoort dat patiënt overleden is**, de meest betrokken naaste (dit zal meestal de persoon zijn die ook contactpersoon is) om te condoleren en ruimte te geven om het ziektebeloop en de emoties daar omheen te bespreken. Beantwoord vragen. Stel zelf voor regelmatig contact te hebben.
- **Indien de naaste patiënt is in uw eigen praktijk, maak vervolgspraken** (bv. over 1 week, 4 weken, 3, 6 en 12 maanden). Indien naaste geen patiënt is in de praktijk, adviseer de naaste de eigen huisarts te informeren over het overlijden van zijn/haar dierbare.
- Vraag in **vervolggesprekken**: 'Hoe hebt u de zorg voor en tijdens het overlijden ervaren? Wat geeft u steun in deze periode?' **Maak een inschatting van de draagkracht** van de naaste. Bespreek of de naaste voldoende steun krijgt uit zijn/haar omgeving.
- Geef informatie over het rouwproces. Bespreek mogelijkheden voor aanvullende (professionele) ondersteuning.

Meer informatie? Mail: palliatievezorg@lumc.nl

Meer tips en concrete voorbeeld vragen?
Lees dan de achtergrondbrochure bij deze handreiking. Je kan deze vinden op www.palliaweb/corona